Weg naar het Fort (latere Abcouderstraatweg) met molen Westbijlmerpolder
datering: 10-1893
collectie: Olie Jbz., J.; Vervaardiger: Olie Jzn., Jacob (fotograaf).

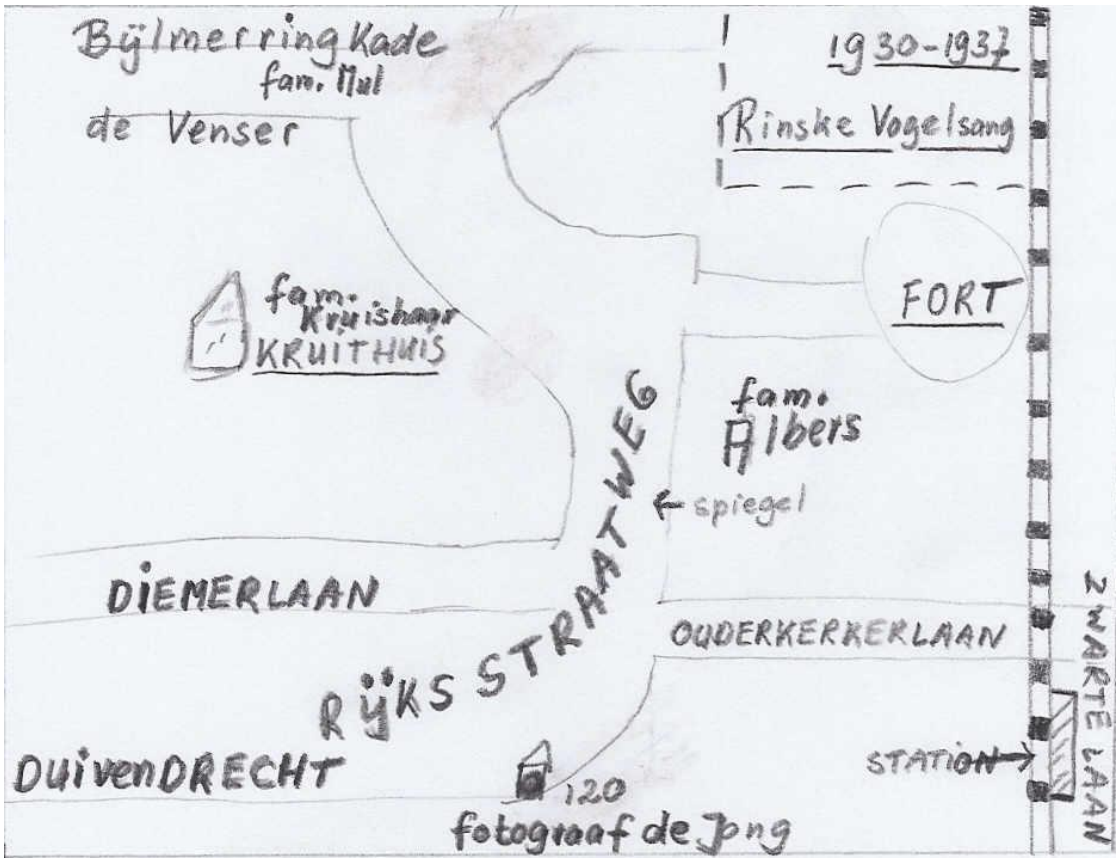

Uit haar jeugdjaren op het fort heeft mevrouw Vermeulen-Vogelsang géén foto’s

Het was militair terrein en fotograferen was in haar tijd streng verboden!

Rinske heeft wel foto’s gemaakt van het huis op het fort uit ca 1930.

Dochter Rinske van fortwachter Albert Vogelsang vertelt:

Als meisje van een jaar of tien kwam Rinske in 1930 te wonen op fort Duivendrecht.

De vader van Rinske was beroepsmilitair. Toen hij hartklachten kreeg moest hij omzien naar een lichtere baan bij Defensie.
Er waren verschillende vacatures als fortwachter: op het fort aan het Pampus, onderdeel van de Stelling van Amsterdam en op Fort De Bilt, een onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en één van de vijf forten van de gemeente Utrecht. Vader Albert koos voor een standplaats op fort Bijlmer, vlak bij Duivendrecht. Hij had een enorme voorliefde voor het kweken van groentes en de grote tuin van het fortcomplex bij Duivendrecht gaf de doorslag bij de keuzes. In Duivendrecht en omgeving zag vader ook goede opleidingsmogelijkheden voor de vier van de vijf kinderen, die van Amersfoort meeverhuisden naar Duivendrecht.

Rinske was op één na de jongste van de kinderen.
Het was voor een meisje uit Amersfoort niet gemakkelijk om hier naar de christelijke school te gaan, met lichte kousjes en een kort geknipt kopje en ook nog een klein koffertje voor de middagboterham. Zij trof gelukkig een lieve juf, die haar heeft leren toneelspelen. Later zou toneelspelen een hobby worden. In Duivendrecht heeft mevrouw diverse malen op de bühne gestaan. O.a. in My Fair Lady.

Rinske vond Duivendrecht maar klein: een lange straat met bomen, een paadje, een schuine berm en een sloot. Er waren twee straatjes de Nieuwstraat en de Spoorstraat, later omgedoopt in Tamarindestraat en Korenbloemstraat. *Met de groei van Duivendrecht kregen de straten de namen van bomen en bloemen. Straten met namen van bloemen bevinden ten westen van de Rijksstraatweg, straten met namen van bomen ten oosten van die weg.*

Het fort Bijlmer - A 111 – post Duivendrecht en het Kruithuis waren bewaarplaatsen vol kruit en projectielen. De gebouwen stonden in de gemeente Weespercarspel (lange tijd met een c geschreven), later opgeheven als gemeente.
Eigenaar van de gebouwen op het fort was het Ministerie van Defensie en het complex viel binnen de Sector Ouderkerk. Adjudant Rozemond kwam namens het Ministerie met regelmaat langs om de gebouwen te controleren. De fortwachter was een oud-militair en hij was tevens onbezoldigd Rijksveldwachter. Vader had in die laatste hoedanigheid contacten met burgemeester Mul, de op een na laatste burgemeester van de gemeente Weesperkarspel.

Fortwachter Vogelsang beschikte over een verzegeld wapen. Er was in de jaren dertig van de vorige eeuw veel sociale onrust en tijdens een oproer sliep vader beneden op de divan met zijn wapen binnen handbereik, voor die periode was het wapenzegel verbroken.
"De toestand was bedreigend en het leed niet te overzien, als er iets ergs zou gebeuren".
In juli 1934 werden de toch al lage werkeloosheidsuitkeringen met 10 procent verlaagd.
Dat leidde tot rellen in Amsterdam, waar tienduizenden werklozen woonden. In de Jordaan was het verzet het hevigst. Het protest liep volledig uit de hand. Dagenlang werd er fel gevochten, niet alleen in de Jordaan, maar ook in de Indische Buurt en de Dapperbuurt.
Militairen en marechaussees moesten de rust herstellen. Er vielen doden en gewonden.

Omdat vader voorkeur had voor het volgen van openbaar onderwijs, moest Rinske naar school in Ouderkerk en later met de bus van Verberkt naar school in Weesperkarspel, bij het Gein. Na een lange logeerpartij bij familie in Friesland kwam Rinske terug in Duivendrecht en toen was Duivendrecht ineens anders: er was een nieuwe brug, straatverlichting en een stationnetje. Dat betekende dat zij met de trein naar school kon gaan in Amsterdam.

Ter hoogte van de spiegel, bij de viersprong in de buurt van het fort geplaatst in verband met het drukke(!) verkeer, was in Rinske's jeugd een soort hangplek voor jongeren. Bij kruidenier van Willigen en bij café Spruijt waren de jongeren en hun gedrag niet zo gezien en hier kwamen ze samen.

Als in die dagen een familie de dokter nodig had - Sillman uit Ouderkerk was de huisarts van de familie Vogelsang – dan ging iemand naar schoenmaker Reijs en die zette een krant voor het raam. De dokter kwam langs, zag de krant voor het raam en vroeg Reijs wie er hulp nodig had. Telefoon had nog bijna niemand. De familie Kruishaar kreeg later een telefoon met slinger. Vader kon met de diensttelefoon slechts bellen naar het kruithuis en naar een meldpunt in Amsterdam.

Fort Bijlmer was met dijken en een gracht omgeven. Een mooi groot hek (Rinske vergelijkt het met het hek van kasteel Nijenrode) stond aan het eind van de heel lange oprijlaan.
Er waren veel bliksemafleiders geplaatst op het fort (een noviteit) om bij deze munitieopslag de gevolgen van onweer zoveel mogelijk te beperken.

Vader deelde zijn tuin met Jan Beukeboom. Het maaien van het gras op de dijken moest in verband met de eendjes voorzichtig gebeuren en was bij inschrijving verpacht aan de familie Beukeboom.
De gracht om in te vissen was verpacht aan ene Flip.
De fortwachter is een keer woest geweest op de knecht Kees Koster. Het was hoogzomer en met zijn zeis was Kees druk aan het maaien. Het was zo snikheet dat hij zijn bovenbroek uittrok en in zijn lange onderbroek vlijtig verder werkte. Dit gedrag zinde de vader van opgroeiende dochters totaal niet en dat heeft de knecht geweten ook!
Rinske heeft op de fortgracht leren schaatsen met de kinderen van burgemeester Mul, Arie en Janny, en dat was de enige sport die ze ooit beoefend heeft. Het fortterrein had bij het hek een grote tuin, een opslagplaats voor de projectielen en een schuur voor de lorries en de rails.
Door een fout van een architect indertijd waren de ondergrondse gangen van het fort verzakt, dus niet meer bruikbaar. “Het was er vol kuilen en brandnetels en erg vuil”.

Het huis had beneden een halletje, een flinke keuken met bijkeuken en twee grote kamers.
De vaste ingebouwde kasten waren enorm groot. Boven waren drie slaapkamers. Er was geen douche. Het huis had een vliering.
De putten achter het huis leverden het water dat door het moderne zuiveringsapparaat in de keuken gezuiverd werd. De plee met een deksel was inpandig.
Een wekker had de familie Vogelsang niet nodig. Bij de komst van de eerste trein bij het nabij gelegen station was het hele gezin - en moeder als eerste ! - klaar wakker en ging uit de veren.

Rinske hield van toneel en muziek. Zij zat op het kinderkoor van den heer Ypenburg van Gelder en deze leider schreef een operette, waar aan Rinske mocht meedoen.
Een bestuurslid van de Zangvereniging het kinderkoor “Klein maar Dapper”, de heer de Jong, schreef een Ode op Duivendrecht. Rinske weet niet meer of dit het refrein is en of er meer coupletten zijn:

Bij ons in Duivendrecht, bij ons in Duivendrecht
Zijn heel veel goede dingen, en maar weinig dingen slecht.
De lucht van onze koeien is werkelijk heel echt
In het landelijk gelegen onderwetsche Duivendrecht

In 1936 moest vader vanwege zijn gezondheid met vervroegd pensioen en dat betekende naar een andere woning omzien. Het gezin verhuisde naar de Bijlmerringkade. De huisbaas was de heer Los.
Hij had een keer de honderdduizend gewonnen en had daar met dat geld huizen laten bouwen.
Vader stierf toen Rinske 17 jaar was. Er kwamen later nog nieuwe bewakers (Kooijman? Mol?).
De familie woonde na de Bijlmerringkade aan de Diemerlaan. Rinske trouwde in 1946 en mevrouw Vermeulen - Vogelsang bleef het Duivendrecht van haar jeugd trouw. Zij en haar man kregen twee zonen en woonden in de Korenbloemstraat en later in een ruime flat van Jupiter.

De laatste jaren van haar leven verbleef mevrouw Vermeulen in zorgcentrum ‘t Reijgersbosch.
Dit verhaal over haar tijd op het fort heeft zij zelf opgetekend en verteld.

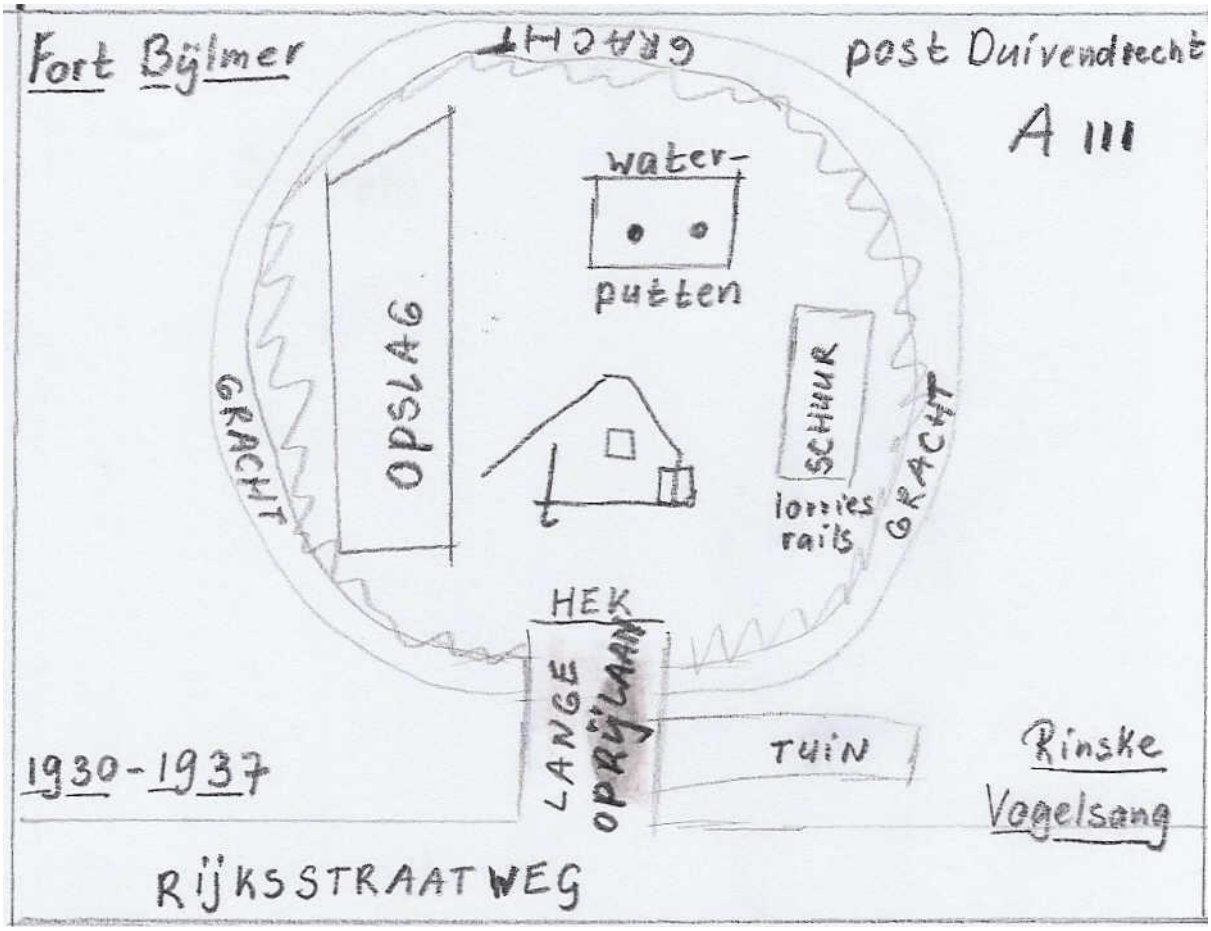

Rinske Vermeulen-Vogelsang schetst de situatie op het fort

Duivendrecht

Afbraak van het fort.

datering: 15-04-1968
fotograaf Stam, J.

Luchtfoto van de KLM uit 1939 met op de voorgrond het fort.

Het fort met het munitiemagazijn. Foto uit 1968 vlak voor de sloop

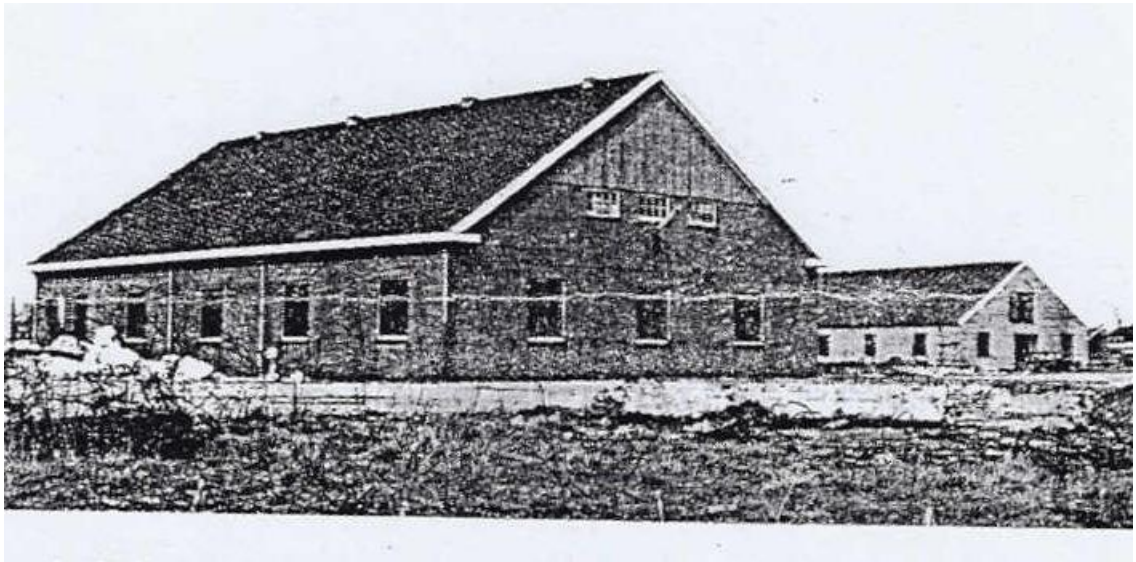

DE FORTWACHTERSWONING

Mevrouw Ensing en een familielid. De dochters Ans en Doki op de wip

DE FAMILIE ENSING WOONDE OP HET FORT VOOR DE FAMILIE VOGELSANG

De heer Ensing met zijn dochters Ans en Doki en een nichtje. Circa 1930